

EEVI-RIITTA KUKKONEN · KATJA PYNNÖNEN

LÄHELLE JA LÄMMÖLLÄ

Miten tukea ikääntyvän
ihmisen kokonaisvaltaista
hyvinvointia?

LÄHELLE JA LÄMMÖLLÄ

Eevi-Riitta Kukkonen ja Katja Pynnönen

LÄHELLE JA LÄMMÖLLÄ

– Miten tukea ikääntyvän ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia?

© 2026 Eevi-Riitta Kukkonen, Katja Pynnönen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7533-2

Sisällys

1. LUKIJALLE.....	10
2. IKÄÄNTYVÄT – EPÄYHTENÄINEN AIKUISVÄESTÖN OSA.....	13
Osa 1.	21
3. IKÄÄNTYVÄN IHMISEN HYVÄ ELÄMÄ.....	22
3.1 Hyvä elämä – mitä se on ikääntyessä?.....	22
3.2 Hyvä elämä ihmiskäsitysten ja arvojen valossa.....	24
3.3 Elämän tarkoituksellisuus ja merkityksellisyys.....	29
3.4 Hyvä elämä ja sen uhkatekijät ikääntyessä.....	31
4. SOSIAALISET SUHTEET, KOETTU YHTEISYYS JA OSALLISUUS	37
4.1 Sosiaaliset suhteet ikääntyessä.....	37
4.2 Koettu yhteisyys ja osallisuus	42
5. YKSINÄISYYS JA ALAKULO IKÄÄNTYVÄN IHMISEN HYVINVOINNIN UHKINA	48
5.1 Yksin eläminen ja yksinäisyys	48
5.2 Yksinäisyyden taustatekijöitä ikääntyessä	51
5.3 Yksinäisyys ikääntyvän kokemuksena.....	55
5.4 Yksinäisen ikääntyneen ihmisen alakulo, suru ja masennus	57
5.5 Yksinäisyyden, alakulon ja masennusoireiden lievittäminen	62

6.	HENKINEN JA HENGELLINEN ULOTTUVUUS IKÄÄNTYVÄN IHMISEN HYVINVOINNISSA	66
6.1	Viisaus ja elämän eheytyminen	66
6.2	Henkinen ja hengellinen hyvinvointi.....	70
6.3	Hengellinen terveys osana kokonaisvaltaista hyvinvointia.....	74
6.4	Ikääntyvän ihmisen henkiset ja hengelliset tarpeet – kuka niihin vastaa?	78
6.5	Kokonaisvaltainen eettinen kohtaaminen	84
6.6	Ikääntyvän ihmisen hengellisen elämän tukeminen ja sielunhoito.....	90
Osa 2.	.....	97
7.	EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON DIAKONINEN SENIORI- JA VANHUSTYÖ.....	98
7.1	Diakoninen seniori- ja vanhustyö ajan haasteissa – ”Joka ei vanhaa kunnioita, ei uutta ymmärrä”	98
7.2	Diakonisen vanhustyön raamatulliset perusteet ja lähtökohdat	102
7.3	Diakonian virka kirkollisena työmuotona ja palveluna.....	104
7.4	Diakonissat ja diakonit vanhustyön toimijoina.....	108
7.5	Lähimmäisenrakkaus ja lähimmäisvastuu	111
7.6	Vähävaraisuus ja huono-osaisuus diakonisessa seniori- ja vanhustyössä	113
7.7	Väestön ikääntymisen haasteet yhteiskunnassa, kirkossa ja seurakunnissa	117
8.	VAPAAEHTOISTYÖ MERKITYKSELLISENÄ TOIMINTANA.....	124
8.1	Mitä on vapaaehtoistyö?.....	124
8.2	Vapaaehtoistyön kehitys kirkossa ja seurakuntien diakoniatyössä.....	126
8.3	Seniorit voimavarana vapaaehtoistyössä.....	130

- 8.4 Vapaaehtoistyön tarve ja sen haasteet väestön ikääntyessä...132
- 8.5 Yksilöllinen vapaaehtoistyö..... 133

Osa 3..... 137

9. TARVE UUSILLE TYÖMUODOILLE IKÄÄNTYVIEN TUKEMISEKSI 138

- 9.1 Ikääntyvien tukimuodot ja -palvelut Jyväskylän kaupungissa ja seurakunnassa 138
- 9.2 Seniori- ja vanhustyön kehityshaasteet Jyväskylässä 142
- 9.3 Kehittämishankkeiden tausta, keskeiset tavoitteet ja toimintatavat..... 145

10. ETSIVÄ TYÖ IKÄÄNTYVIEN IHMISTEN KOKONAISVALTAISEN HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN TUKENA 149

- 10.1 Etsivää työtä voimavarat yhdistäen..... 149
- 10.1.1 Uusi käytäntö 80 vuotta täyttävien tavoittamiseen 153
- 10.1.2 Yhteistyökumppanuuden haasteet ja merkitys ikääntyvien ihmisten tavoittamisessa ja tukemisessa 158
- 10.2 Yksilöllisen, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen 160
- 10.3 Vertaisryhmät yksinäisyyden lievittämisessä ja osallisuuden tukemisessa 168

11. MERKITYKSELLISEN YHTEISÖLLISEN TOIMINNAN LISÄÄMINEN VAPAAEHTOISTYÖN AVULLA 174

- 11.1 Kutsuminen osallisuuteen ja lähimmäisvastuuseen 174
- 11.2 Valmentautuminen vapaaehtoistyöhön..... 176
- 11.3 Yksilöllisen vapaaehtoistehtävän etsiminen ja mahdollistaminen 178
- 11.4 Vapaaehtoistyön eri muodot 180
- 11.5 Vapaaehtoisten tukeminen henkilökohtaisesti ja vertaisryhmässä 194
- 11.6 Yhteistyö vapaaehtoistyön kentällä 196

12. LÄHIVERKKO-RYHMÄT VERKOSTOYHTEISTYÖN MUOTONA	199
12.1 Lähiverkko-ryhmät yhteistyökumppanuutena.....	199
12.2 Lähiverkko-ryhmien toiminta osallisuuden tukemiseksi	205
13. HANKETYÖN TULOSTEN ARVIOINTI JA POHDINTA	211
LÄHTEET.....	225

Kirjoittajat

Eevi-Riitta Kukkonen on terveydenhoitaja, diakonissa ja diakoniatyön asiantuntija. Hän on tehnyt pitkän ja monipuolisen työuran, johon sisältyi kolmen vuoden aika Yhdysvalloissa. Hänellä on vuosikymmenien kokemus diakoniatyöstä. Hänet tunnetaan innovatiivisesta diakoniatyön kehittämisestä. Jyväskylän seurakunnassa hän vastasi muun muassa nelivuotisesta Diakonisen vanhustyön kehittämishankkeesta. Siinä hän kehitti verkostoyhteistyötä, kotikäynti- ja vapaaehtoistyötä sekä monimuotoista ryhmätoimintaa ikääntyvien ihmisten osallisuuden, henkisen- ja hengellisen elämän tukemiseksi. Hän on puhunut julkisuudessa ikääntyvän väestön tukitoimien riittävyyden puolesta ja kirjoittanut aiheesta lukuisia artikkeleita eri julkaisuihin.

Katja Pynnönen on diakonissa-sairaanhoitaja, TtM, TtT (gerontologia ja kansanterveys). Hänen väitöskirjansa käsitteli sosiaalisen osallistumisen ja sosiaalisten suhteiden kokemisen yhteyttä ikääntyvien ihmisten terveyteen. Väitöskirjan jälkeisissä tutkimuksissa aiheina olivat yksinäisyys, mielen hyvinvointi ja aktiivinen elämäntote. Hän teki Osallisuutta lähiympäristöstä -hankkeessa kotikäynti- ja verkostoyhteistyötä sekä toimi vapaaehtoisten tukijana ja vapaaehtoistyön kehittäjänä. Työskentely hankkeissa lisäsi kokemuksellista tietoa ja ymmärrystä ikääntyvien ihmisten elämästä ja heidän hyvinvointinsa tukemisen mahdollisuuksista. Tällä hetkellä hän työskentelee sairaanhoitajana Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaala Novassa psykiatrian kuntoutusosastolla.

1. LUKIJALLE

Olet lämpimästi tervetullut kirjamme mukana lukumatkalle jakamaan kanssamme aiempaan kirjallisuuteen ja tutkimukseen sekä käytännön kokemukseen pohjautuvaa tietoa ja etsimään vastauksia mitä voi sisältyä ikääntyvien aikuisten ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kirjassamme keskeisiä aiheita ovat ihmissuhteet, yksinäisyyden ja alakulon kokeminen ja lievittäminen, osallisuuden, henkisen ja hengellisen hyvinvoinnin tukeminen, vapaaehtoistyö sekä moniammatillinen yhteistyö. Kirjamme kirjoittaminen ja julkaisuksi saattaminen on ollut vuosien mittainen prosessi, jonka aikana kirjamme teemoihin liittyvät asiat ovat käyneet aina vain ajankohtaisemmaksi.

Valitsimme kirjan nimeksi *“Lähelle ja lämmöllä – Miten tukea ikääntyvän ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia?”* Nimen taustalla on Jyväskylän seurakunnan hyväksymä kirkkovaltuustoaloite, jossa esitettiin toimivan vanhustyön mallin “Lähelle ja lämmöllä” rakentamista. Ajattelemme nimen kuvastavan välittämistä, osallisuutta, nähdäksi, kuulluksi ja hyväksytyksi tulemistä, jota me kaikki tarvitsemme ja kaipaamme ja jota me voimme toinen toisillemme mahdollistaa. Nimi myös tiivistää hyvin käytännön työkokemuksemme sekä näkemyksemme siitä, mitä arvostavaan ja kunnioittavaan kohtaamiseen tulisi sisältyä niin tukea tarvitsevien kuin vapaaehtoisina toimivien ja yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävässä työssä.

Kirjamme taustalla on Tutkimus ja kehittämiskeskus GeroCenterin Osallisuutta lähiympäristöstä- ja Jyväskylän seurakunnan Diakonisen vanhustyön kehittämishankkeet, jotka toteutettiin

vuosina 2012–2015. Teimme tiivistä ja antoisaa yhteistyötä sekä hankkeiden kesken että eri seniori- ja vanhustyön toimijoiden kanssa. Hankkeiden yhteisten tavoitteiden mukaisesti keskiössä olivat yksinäisyyden lievittäminen sekä osallisuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. Diakonisen vanhustyön kehittämishankkeessa oli lisäksi tavoitteena tukea ikääntyvien ihmisten hengellistä elämää, ylläpitää seurakuntayhteyttä sekä luoda mahdollisuuksia osallistua seurakunnan toimintaan ja jumalanpalveluselämään.

Kirjaamme olemme koonneet tietoa ikääntymiseen liittyvistä aiheista ja ilmiöistä lukuisten julkaisujen pohjalta aiempaa monipuolisemmista näkökulmista. Käytännön työn kehittäminen ja uusien toimintamuotojen rakentaminen ponnisti erityisesti Diakonisen vanhustyön hankkeen työntekijän laaja-alaisen diakoniatyön tuntemisen sekä kokemustiedon pohjalta. Hankkeidemme päätyttyä ja ajan edetessä tietomme ja ymmärryksemme on entisestään syventynyt. Käsikirjoitukseemme tutustuneet asiantuntijat ovat rohkaissut meitä saattamaan sen julkaisuksi, joka voisi palvella diakonian- ja hoitoalan opiskelijoita ja työntekijöitä sekä kaikkia, joita kiinnostaa ikääntyvien ihmisten kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Ikääntyneiden aikuisten ihmisten määrä kasvaa lähivuosisikymmeninä edelleen. Näin ollen erilaisen tuen ja avun tarve kasvaa siitä huolimatta, että monet elävät toimintakykyisinä omanköistään, riittävän hyvää, tarkoitukselliseksi ja merkitykselliseksi kokemaansa elämää. Toivomme, että julkaisumme on hyödyksi ikääntyvien ja ikääntyneiden yksilöllisessä, kunnioittavassa ja arvostavassa kohtaamisessa sekä heidän parissaan tehtävässä työssä ja toiminnassa. Meitä kaikkia eri tahojen toimijoita tarvitaan monipuolisen tuen ja avun mahdollistamiseksi ikääntyville ja ikääntyneille lähimmäisillemme, jotka ansaitsevat sen ihmisarvonsa ja tasavertaisen yhteiskuntamme jäsenyyden perusteella.

Lämmin kiitos kaikille ikääntyville ja ikääntyneille ihmisille, joiden kanssa saimme kulkea antoisan ja rikastuttavan yhteisen matkan. Osoitamme kiitoksemme myös kaikille, joiden kanssa saimme työskennellä, keskustella, ideoida ja suunnitella sekä toteuttaa uudenlaista toimintaa yhteisvoimin. Kiitokset vapaaehtoisille työtoveruudesta ja kaikesta siitä, mitä saimme yhdessä tehdä ja kokea. Olemme iloinneet siitä, kuinka kehittämämme toimintamuodot ovat jalkautuneet ja juurtuneet sekä laajentuneet osaksi ikääntyvien ja ikääntyneiden parissa toimivien työntekijöiden ja vapaaehtoisten työtä.

Jyväskylässä 22.12.2025

Lämmöllä

Eevi-Riitta ja Katja

2. IKÄÄNTYVÄT – EPÄYHTENÄINEN AIKUISVÄESTÖN OSA

Eevi-Riitta Kukkonen ja Katja Pynnönen

Vanhuuseläkkeeseen oikeuttavien ihmisten joukko on epäyhtenäisin aikuisväestön osa. Tämän ajan suomalaiset eläkeikäiset koostuvat useista eri sukupolvista, ja ovat keskenään erilaisempia kuin ihmiset missään muussa ikävaiheessa. Vallalla on kaksijakoinen mielikuva ikääntyvistä ja iäkkäistä ihmisistä. Heitä pidetään joko aktiivisina yhteiskunnassa kiinni olevina tai raihnaisena joukkona, jota pitää holhota ja hoitaa. Näistä kumpikaan stereotypia ei ole yksinään yhdenmukainen todellisuuden kanssa. Siitä huolimatta, että tilastoissa 65-vuotias luokitellaan vanhaksi, hän eroaa elämäntilanteensa ja toimintakykynsä osalta monella tapaa 90 vuotta täyttäneestä. Emeritaprofessori Marja Jylhä on havainnollistanut eri sukupolvien eroa toteamalla, että emmehän me ajattele vauvojen ja 40-vuotiaidenkaan olevan samanlaisia (Vaarama 2022, 24–25).

Vanhuuseläketä saavat ihmiset ovat monien vuosikymmenien aikana eläneitä aikuisia ihmisiä, joilla on erilaiset yksilölliset elämäkokemuksensa, ajatuksensa, kiinnostuksen kohteensa, tarpeensa ja toiveensa. Iäkkäiden vanhuuseläkeläisten muistoissa on sota- ja pula-aika sekä sodan jälkeisen jälleenrakentamisen kokemukset, jotka heittivät synkän varjon heidän elämäänsä muodossa tai toisessa. Heillä on yhteisiä yhteiskunnallisten muutosten muistoja kerrottavana jälkipolville. Tällä hetkellä suurimman

eläkeläisryhmän muodostavat suuret ikäluokat, jotka ovat syntyneet vuosina 1945–1950. Heidän elinaikanaan on tapahtunut suuria rakenteellisia muutoksia, kuten siirtyminen maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teolliseen ja edelleen kansainvälistyvään tietoyhteiskuntaan.

Suomalaisten elinikä on pidentynyt huomattavasti aikaisempiin vuosikymmeneihin verrattuna. Vuoden 2024 lopussa Suomessa oli noin 1,3 miljoonaa yli 65-vuotiasta ihmistä, eli noin 23,6 prosenttia koko väestöstä (Suomen virallinen tilasto). Vuoden 2025 elokuun lopussa ensimmäistä kertaa Suomessa 70 vuotta täytäneiden ihmisten määrä ylitti miljoonan rajan. Tällä hetkellä 70-vuotiaiden ja tätä vanhempien osuus väestöstä on 18 prosenttia. Tilastokeskuksen yliaktuaari Joonas Toivolan mukaan osuuden nousu kertoo väestön ikääntymisestä ja siitä, että suuret ikäluokat ovat nyt 70–80 vuotiaita (Tilastokeskus 2025). Vuonna 2025 Ajatushautomo Agenda julkaisi *Lisää elämää vuosiin* -raportin, jonka mukaan vuoteen 2040 mennessä lähes 15 prosenttia väestöstä on yli 75-vuotiaita, ja yli 80-vuotiaiden osuus väestöstä on lähes 10 prosenttia. Suurimmat lisäykset tapahtuvat yli 75-vuotiaiden ja yli 85-vuotiaiden ikäryhmissä (Forsman & Tuomela 2025, 9). Ikääntyvien ihmisten määrällinen kasvu näkyy myös nuorekkaana opiskelijakaupunkina tunnetussa Jyväskylässä. Vuoden 2024 lopussa väestötilaston mukaan yli 65-vuotiaiden jyvaskyläläisten vanhuuseläkeläisten osuus oli 19,4 prosenttia eli noin 29 000 ihmistä. Koko jyvaskyläläisväestöstä alle 15-vuotiaiden osuus oli noin 13,9 prosenttia (Tilastotietoa Jyväskylästä | Jyväskylä.fi).

Tällä vuosituhannella suomalaisten 100-vuotiaiden ja sitä vanhempien ihmisten määrä on kolminkertaistunut aikaisempiin vuosikymmeneihin verrattuna. Suomen väestötilastossa rikottiin historiallinen rajapyykki, kun vuoden 2022 lopussa oli 1102 yli 100-vuotiasta, joista naisia oli 949 ja miehiä 153 (Suomen viral-

linen tilasto). Tuskin kukaan näistä satavuotiaista suomalaisista olisi lapsena uskonut elävänsä sadan vuoden ikään tai sen yli. Osaltaan suomalaisten pitkäikäisyyttä ovat edistäneet yhteiskunnan vaurastumisen ja sen myötä tapahtunut elinolojen paraneminen ja panostus terveydenhuoltoon.

Vanhuuseläkkeelle on mahdollista jäädä 63–68-vuotiaana, mutta harvoin tämän ikäryhmän ihmisiin liitetään sana vanhuus muissa kuin lakisääteisissä asioissa. Pelkkä vanhuus on melko ylimalkainen tai jopa harhaanjohtava kuvaus elämänvaiheesta (Saarenheimo ym. 2014, 54). Aiheellista onkin kysyä, missä iässä vanhuus alkaa, ja mitä ilmaisua käytämme eläkeiän saavuttaneista ihmisistä. Vuoden 2018 kyselytutkimustulos osoitti, että mitä vanhempi vastaaja oli, sitä myöhemmäksi hän arvioi vanhuuden alkamisiän. Nuorten mukaan vanhuus alkaa 68-vuotiaana, mutta 65 vuotta täyttäneiden mielestä vanhuus alkaa 78-vuoden ikäisenä (Vuorela 2018). Vanhustyön keskusliiton teettämässä kyselytutkimuksessa suomalaisten mielikuvista ja kokemuksista vanhuudesta vastaajien ikäjakauma oli suuri. Vastaajien iästä riippumatta he katsoivat, ettei vanhuus ole sen kummempi elämänvaihe kuin muutkaan. Sen sijaan yhteiskunnan suhtautumista vanhuuteen pidettiin kielteisenä. Ikäsyrrjintä nähtiin myös laajana yhteiskunnallisena ilmiönä (Vaarama 2022, 7).

Nykyisin vanhus-käsitteen sijaan puhutaankin useimmiten senioreista, ikääntyvistä, ikäihmisistä, ikääntyneistä, iäkkäistä- ja korkean iän saavuttaneista ihmisistä. Ikääntymiseen liittyvät käsitteet ja niistä muodostuvat mielikuvat ovat yhteydessä ikääntyvän ihmisen sisäiseen käsitykseen vanhuudesta ja vanheneemisestä. Mielikuvat vaikuttavat selkeästi myös ihmisen elämäntilanteeseen. Siten näkemykset vanhuudesta kertovat yksilön ja yhteiskunnan välisestä vuorovaikutuksesta (Rautava 2015, 15–16). Koska vuoden 2020 maaliskuussa asetetut koronarajoituk-

set kohdistuivat kaikkiin yli 70 vuotta täyttäneisiin, moni terve 70 ikävuoden saavuttanut kysyi ihmetellen, tähänkö nyt asetettiin vanhuuden alkamisen raja. Gerontologian ja kansanterveyden professorin Taina Rantasen mukaan 70–75-vuotiaana ihminen elää nykyisin pikemminkin myöhäiskeskä-ikä kuin vanhuutena (Jylhä 2021, 44–45).

Monien tutkijoiden mukaan työelämävaiheen jälkeistä aikaa voidaan kuvata eräänlaisen aktiivisuusasteikon kolmijaolla: ”kolmas ikä”, ”neljäs ikä” ja ”viides ikä”. Kolmas ikä on elämänvaihe, jossa eri ikäiset siirtyvät tai ovat hiljattain siirtyneet eläkkeelle. Sitä voidaan nimittää ”go-go” -vaiheeksi eli aktiivisen elämisen ja menemisen ajaksi. Neljäs ikä on varsinaisen vanhuuden aikaa. Sitä voidaan kutsua ”slow-go” -ajaksi, jolloin ihminen joutuu jo hidastamaan tahtiaan. Viides ikä eli ”no-go” on aikaa, jolloin toimintakyky on usein jo melko rajoittunutta. Silloin yhä useampi ikääntynyt ihminen on pysähtynyt paikalleen ja elää tuen turvin omassa kodissaan, palveluasunnossa tai ympärivuorokautisen hoivan ja asumisen yksikössä (Saarenheimo ym. 2014, 54). Kuitenkin ikä, jossa ihminen ei enää tule toimeen ilman muiden apua, vaihtelee noin 70 ja 100 vuoden välillä. Osa ihmisistä on vielä 90-vuotiaana yhtä voimissaan kuin 60-vuotiaat yleensä (Petäjäniemi 2011, 14).

Eläkeikä pitkänä elämänvaiheena on melko uusi ilmiö. Vuosikymmenten aikana on tapahtunut hyvin suuri vanhenemisen kulttuurinen muutos. Merkillepantava muutos on myös se, että yhä useampi 65 vuotta täyttänyt elää yksin. Puhe nykyeläkeläisen aktiivisena vanhenemisestä on avannut valoisan ulottuvuuden ikääntymiseen. Toisaalta aktiivisuus voi olla myös vapaudeksi naamioitunut sosiaalinen normi (Pietilä & Saarenheimo 2017, 11–14). Joka tapauksessa yli 65-vuotiailla ihmisillä voi olla edesään useita toiminnallisia eläkevuosia tai vuosikymmeniä (Saarenheimo ym. 2014, 54).

Onko ikääntyvä ihminen osallinen aidosta välittämisestä?

Tässä kirjassa paneudutaan ikääntyvien ihmisten hyvää elämää edistäviin tekijöihin. Keskiössä on diakoninen seniori- ja vanhustyö, hengellisyys, välittäminen, osallisuus ja yhteisöllisyys. Kirjassa kuvataan käytännönläheisesti näkökulmia ja toimintamalleja, joiden avulla ikääntyvien hyvinvointia on mahdollista tukea. Kirjoittajat pohtivat yhteistyön merkitystä eri työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa työskennellessä.

Kirja sopii seurakuntien diakoniatyöntekijöille, sosiaali- ja terveydenhuollon ja vapaaehtoisten parissa toimiville, alan opiskelijoille, omaisille sekä kaikille, joita ikääntyvien ihmisarvoisen elämän edistäminen kiinnostaa.

Kirjoittajilla on sekä teoreettista tietoa että käytännön työhön perustuvaa kokemusta ikääntyvien ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisesta.

Tervetuloa yhteiselle ymmärryksiä ja kokemuksia jakavalle matkalle *Lähelle ja lämmöllä* -kirjan parissa.

BoD

Eevi-Riitta Kukkonen

Katja Pynnönen